

Apostol M. V., competitor of the National Scientific Agricultural Library of the National Academy of Agrarian Sciences (Ukraine, Kiev), nnsqb@ukr.net

A. Sapegin – a pioneer of genetic research in Ukraine and their use in selection

The creative way of a prominent botanist, cytologist, geneticist, the breeder and academician, vice-president of the Academy of Sciences USSR A.Sapegin is observed. Having a business trip to Switzerland, Germany and the Czech Republic, he switched to study questions of cytology and genetic basis of heredity. The result of this research was the first textbook in Russia – “The laws of heredity as the basis for selection of agricultural plants”, where he set out a new idea: plant breeding should be done on scientific laws of heredity. As an assistant professor, one of the first began to read lectures on genetics, first in Novorossiysk and then – in Odessa Agricultural Institute, organized centers for the study cytological basis of heredity.

Throughout the time of the activity A.Sapegin conducted research in cooperation with numerous institutions. The result of this activity was the publication of the first textbook “Bases of the theory and methods of breeding of crop plants”, “Variation statistics” etc., converting Experimental breeding station in Ukrainian genetics and breeding institute and organizing Ukrainian congress of genetics and breeding at its base and creation many varieties of wheat (Kooperatoroka, Zemka etc.), spring barley Pallidum 32.

Keywords: Academician A.Sapegin, Vice-President of the Academy of Sciences USSR, heredity, genetics, breeding, research institutions, varieties.

Апостол М. В., соискатель, Национальная научная сельскохозяйственная библиотека НААН (Украина, Киев), nnsqb@ukr.net

А. А. Сапегин – пионер генетических исследований в Украине и их использование в селекции

Приведен творческий путь выдающегося ботаника, цитолога, генетика, селекционера, академика, вице-президента Академии наук УССР А.А. Сапегина. Получив командировку в Швейцарию, Германию и Чехию, А.А. Сапегин переключился на исследование вопросов по цитологии и генетических основ наследственности. Результатом этих исследований стал первый учебник в России “Законы наследственности, как основы селекции сельскохозяйственных растений”, в котором изложил новую идею – селекцию растений необходимо проводить на законах о наследственности. В качестве приват-доцента, одним из первых начал читать курс лекций по генетике сначала в Новороссийском, а впоследствии – Одесском сельскохозяйственном институте, организует ячейки по изучению цитологических основ наследственности.

За все время своей деятельности А.А. Сапегин проводил исследования совместно со многими учреждениями. Результатом такой деятельности было издание первых учебников: “Основы теории и методики селекции сельскохозяйственных растений”, “Вариационная статистика” и др., преобразования исследовательской селекционной станции в Украинский генетико-селекционный институт, проведение на его базе Всеукраинского генетико-селекционного съезда и создания многих сортов пшеницы (Кооператорка, Земка и др.), ячменя ярового Паллидум 32.

Ключевые слова: А.А. Сапегин – академик, вице-президент АН УССР, наследственность, генетика, селекция, научные учреждения, сорта.

* * *

УДК 636.083:001:924

Бородай І. С.

кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник, начальник
відділу інтелектуальної власності,
маркетингу інновацій і аспірантури,
Інститут розведення і генетики тварин НААН
(Україна, Київ), irinaboroday@online.ua

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ НАУКИ ПРО ГОДІВЛЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН В УКРАЇНІ

Автором поставлено за мету дослідити еволюцію науки про годівлю сільськогосподарських тварин в Україні. Дослідження ґрунтується на використанні комплексу загальнонаукових, структурно-функціональних і історичних методів, а також широкої джерельної бази, основу якої становлять архівні документи. Встановлено передумови становлення науки про годівлю сільськогосподарських тварин та виділено основні етапи її розвитку на українських землях. Узагальнено наукові напрями і проблеми, характерні для кожного виділеного етапу, доведено пріоритетність окремих наукових розробок вітчизняних учених. Окреслено перспективні напрями розвитку науки про годівлю сільськогосподарських тварин на сучасному етапі.

Ключові слова: тваринництво, зоотехнічна наука, годівля сільськогосподарських тварин, протеїнове живлення, кормовиробництво.

Подальше піднесення галузі тваринництва, зростання його конкурентоспроможності не можливі без урахування історичного досвіду становлення і розвитку науки про годівлю, яка охоплює, передусім, теоретичні розробки та технологічні прийоми забезпечення раціонального живлення, що сприяють нормальному росту й розвитку, досягненню генетично зумовленого рівня продуктивності сільськогосподарських тварин і необхідної якості продукції, здоров'я та високої відтворної здатності за економного споживання кормів.

Окремі аспекти еволюції науки про годівлю сільськогосподарських тварин знайшли висвітлення у статтях попередніх дослідників [1; 5; 8]. Однак до цього часу не проведено цілісного науково-історичного аналізу передумов становлення даного наукового напрямку, не узагальнено наукові розробки вітчизняних учених, які були пріоритетними на окремих етапах, не окреслено шляхи подальшого розвитку науки про годівлю у тваринництві і поставлено за мету даного дослідження. Автором використано історичні (порівняльно-історичний, предметно-хронологічний), загальнонаукові (аналіз, синтез, типологізація) та джерелознавчий методи дослідження.

Як засвідчив аналіз, предтечею становлення і розвитку науки про годівлю сільськогосподарських тварин були наукові розробки зарубіжних і вітчизняних учених у галузях фізики, хімії, фізіології, біології, біохімії та інших суміжних наук, що склали її теоретико-методологічну основу. Зокрема, відкриття кисню повітря Прістлі та Шерлом, з'ясування його значення для життя Лавуазьє дали змогу сформулювати поняття про організм і його життєдіяльність. Роль білка вперше дослідив у 1816 р. Ф. Мажанді, започаткувавши розробку наукових основ білкового живлення тварин. Потребу тварин у мінеральних речовинах обґрунтував О. Рубець. М.І. Лунін та К.Функ встановили присутність у продуктах вітамінів, які виявилися незамінними у годівлі.

У становлення теорії годівлі значний внесок зробили наукові школи вітчизняних фізіологів і біохіміків. Так, проблеми фізіології годівлі отримали розвиток у дослідженнях І.П. Павлова та його учнів, які з'ясували механізм травлення і сприятливі умови для проходження цього процесу. І.М. Сеченов обґрунтував нерозривний зв'язок організму із зовнішнім середовищем [2].

Упродовж XIX – на початку XX ст. у становлення теоретичних основ науки про годівлю сільськогосподарських тварин вирішальний внесок зробили німецькі вчені. Її фундатором вважають А.Д. Теєра, який сформулював теорію “сінних еквівалентів”. У книзі “Основания рационального сельского хозяйства” (1809) він вперше виразив потребу сільськогосподарських тварин у кормах у єдиних нормах, при цьому їхню поживну цінність навів у перерахунку на сіно. Розробив кормові таблиці і норми для худоби на відгодівлі.

Стрімкий розвиток органічної хімії в XIX ст. сприяв вивченню хімічного складу рослин і розробленню теорії оцінювання поживності кормів. У 1836 р. Ж. Буссенго довів важливе значення азоту корму та запропонував брати його відсоток за показник поживної цінності

кормів. У середині XIX ст. Ю. Лібих розділив усі речовини кормів на пластичні та респіраційні, обґрунтував роль білків, вуглеводів і жирів у годівлі. У 1866 р. Петтенкофер і К. Фойт, провів досліди в умовах азотистої рівноваги і сформулював поняття про баланс азоту. Г. Грувен визначив норми сухої органічної речовини, протеїну, жиру та вуглеводів для різних видів тварин, започаткував оцінювання кормів за вмістом поживних речовин. В. Геннеберг і Ф. Штоманн довели важливе значення засвоєної частини корму порівняно з поживною, що дало змогу Е. Вольфу розробити таблиці поживності кормів за вмістом перетравних речовин [2].

При оцінюванні поживності кормів значну увагу приділяли способу, розробленому О. Кельнером, який запропонував оцінювати поживність корму у крохмальних еквівалентах, виходячи з того, що 1 кг крохмалю, згодований дорослому волу, може забезпечити у середньому 0,25 кг відкладених жирових тканин. В оцінювання поживності кормів суттєвий внесок зробив Г. Армсбі, який розробив схему енергетичного балансу організму тварин, ввів поняття про валову, перетравну, фізіологічно корисну й чисту енергію, запропонував оцінювати загальну поживність кормів в одиницях чистої енергії, відкладених в організмі у вигляді білка й жиру. Водночас Н. Фьорд і Н. Хансон для оцінювання поживності кормів використали скандинавську кормову одиницю, за яку брали 1 кг сухого ячменю, або 0,72 крохмального еквівалента [1].

У 1914 р. Л. Мендель і Т. Осборн з'ясували потребу лабораторних тварин у незамінних амінокислотах, що створило підґрунтя для розроблення норм їх споживання для сільськогосподарських тварин. З цього часу набули системного характеру дослідження з мінерального живлення, у результаті яких з'ясовано незамінність близько 70 речовин, елементів, факторів у годівлі тварин [2].

В Російській імперії послуговувалися кормовими нормами, розробленими німецькими вченими. Мізерні асигнування та слабка технічна оснащеність дослідних установ не сприяли становленню і розвитку цього напрямку. До найбільш важливих досліджень, проведених у цей період на українських землях, відносимо магістерську дисертацію П.О. Широких, який вперше вивчив хімічний склад 139 зразків озимої пшеничної та 45 житньої соломи [3, арк. 22–23]. Іншою важливою роботою був аналіз 150 зразків кормових рослин, проведений у 1900–1908 роках на Полтавському дослідному полі, який враховував вплив строків їх збирання на врожайність і хімічний склад. Представляє інтерес дослідження Ф.О. Рюрикова з хімічного складу степового пирійного сіна, що включає дані аналізу 36 його зразків з пирію з домішкою інших трав, зібраних у степовій зоні УСРР [7].

У цей період вітчизняна зоотехнія мала пріоритет у вирішенні окремих проблем годівлі тварин. Так, М.П. Чирвинський у 1882 р. довів можливість утворення жиру з вуглеводів, що сприяло вдосконаленню систем оцінювання продуктивної дії корму. Іншим його пріоритетним здобутком було обґрунтування впливу годівлі на ріст і розвиток тварин [4].

В колишньому Союзі систематичне розроблення питань годівлі було започатковане лише в 1929 р., коли за ініціативи Ю.Ф. Лискуна тему “Вивчення складу і поживності місцевих кормів” ВАСГНІЛ встановила як обов'язкову для виконання в усіх галузевих науково-дослідних установах. З того часу зусилля вчених спрямовувалися на встановлення вимог до кормових раціонів для тварин різних видів, віку, статі, господарського використання; визначення хімічного складу кормів та розроблення найбільш економічно вигідних типів годівлі для різних природно-кліматичних зон та ін. [2].

В цей період пріоритетними були дослідження з підвищення поживної цінності грубих кормів на основі їх силосування, дріжджування, ферментації, біологічної та хімічної обробки та ін. Солону як найбільш економічний і доступний корм парили, квасили, обробляли гашеним вапном та іншими хімічними речовинами, збагачували мінералами та мікроорганізмами. За постановою РНК СРСР від 16 липня 1934 р. “Про роботу ВАСГНІЛ” першочергове значення приділяли використанню в годівлі тварин промислових відходів. Значну увагу також зосереджували на зростанні ефективності використання природних та створенні штучних пасовищ при відгодівлі худоби.

Вітчизняними вченими ще в довоєнні роки вивчено хімічний склад, перетравність і калорійність місцевих кормів. Дослідження з оцінки поживності кормів започаткував І.С. Попов, за їх результатами у 1933 р. видано книгу “Корма СССР, состав и питательность”. Вивчення поживності кормів Лісостепу УСРР вперше проведено в 1936 р. М.І. Боговяленським і П.Д. Пшеничним, в цілому по республіці у 1948 р. І.М. Захарченком та Є.С. Каленичем. Це дало змогу з'ясувати зміну складу та поживності кормів під впливом природно-кліматичних умов та агротехніки вирощування, способів збирання, консервування і зберігання. Пріоритетним досягненням цього періоду було розроблення в 1932 р. Б.Г. Левітським теоретичних основ дріжджування кормів як способу їх біологічної підготовки до згодовування [2].

У 1922 р. Державним інститутом дослідної агрономії за ініціативи Є.А. Богданова розроблено радянську кормову одиницю, за яку брали продуктивну енергію, що отримує тварина з 1 кг вівса. У 1933 р. після багаторічного випробування її було затверджено як обов'язкову для застосування в СРСР [1].

У довоєнні роки встановлено вимоги до кормових раціонів сільськогосподарських тварин, вивчено здатність окремих порід і їх помісей до відгодівлі, розроблено стандартні строки для окремих типів відгодівлі. Набули системного характеру дослідження з нормованої годівлі у тваринництві. Слід відмітити, що в цей період при нормуванні годівлі послуговувалися довідником “Кормовые нормы и кормовые таблицы” (1932), підготовленим І.С. Поповим. Потребу в кормах розраховували за факторіальним принципом, розробленим на основі класичних досліджень зарубіжних і вітчизняних учених Г. Армсбі, Є.А. Богданова, М.І. Дьякова, О. Кельнера, К. Нерінга, М. Рубнера та ін.

У другій половині ХХ ст. особливе значення приділялося розробленню проблем амінокислотного живлення, протеїнової годівлі тварин, можливості використання небілкового азоту корму. Цінні розробки у цьому напрямі запропонували Г.О. Богданов, М.Ф. Гулий, О.П. Дмитроченко, М.І. Дьяков, І.С. Попов, П.Д. Пшеничний, М.Ф. Томме та ін. Зокрема, в УРСР досліджено ефективність споживання жуйними мінеральних і органічних солей амонію (сульфату, бікарбонату, ацетату, лактату), сечовини, біурета та ін. Досліди зі згодовування бікарбонату натрію (з додаванням мікроелементів) як багатого джерела CO_2 , що використовується на органічний синтез у тілі тварин, проведені за керівництва М.Ф. Гулого.

У цей період здійснювали пошук нових методів оцінки загальної поживності корму. Після критики буржуазної біологічної науки на 35 пленумі секції тваринництва ВАСГНІЛ у 1951 р., що була своєрідним продовженням липневої сесії ВАСГНІЛ 1948 р., відбулася відмова від факторіальних і перехід до єдиних норм. У 1959 р. вийшов довідник “Кормовые нормы и таблицы” за редакцією М.Ф. Томме, в якому добову норму в кормових одиницях, перетравному протеїні виражали сумарно, без розподілу на підтримання життєдіяльності тварин, виробництво продукції та репродукцію [6].

За рішенням березневого 1963 р. пленуму секції тваринництва ВАСГНІЛ визнано доцільним загальну поживність корму оцінювати за обмінною енергією. У 1983 р. нові норми були розроблені й схвалені Президією ВАСГНІЛ, а в 1985 р. опубліковані в довіднику “Нормы и рационы кормления сельскохозяйственных животных”. З цього часу як основний показник енергетичної поживності кормів і раціонів використовується вміст обмінної енергії, вираженої в мегаджоулях, в одиниці натурального корму та сухої речовини корму або раціону [2].

В останні десятиріччя українськими вченими розроблено основи мінерального живлення у тваринництві. Так, метаболізм фосфору та кальцію в організмі, вплив мікроелементів на розвиток тварин вивчив Г.О. Богданов; вплив сольової та фосфорної годівлі на продуктивність худоби – Г.Т. Кліщенко. Вплив мінеральних сполук на здоров'я і продуктивність птиці обґрунтував І.Б. Ратич, на стимуляцію синтезу біологічно активних сполук симбіотичними мікробними асоціаціями в передшлунках жуйних – Ф.Ю. Палфій.

На розроблення і впровадження технологій повноцінного протеїнового живлення різних видів сільськогосподарських тварин, вивчення можливості поповнення дефіциту протеїну в раціонах лактуючих корів за рахунок використання синтетичних небілкових азотистих сполук була спрямована наукова діяльність Г.П. Западнюка та П.З. Лагодюка. Вплив лізину і метіоніну на здоров'я і продуктивність птиці дослідив І.Б. Ратич та ін.

У розроблення теорії вуглеводного живлення значний внесок зробили М.М. Карпусь, Ю.І. Савченко та ін. Так, Ю.І. Савченко встановив потребу в цукрі різних вікових і фізіологічних груп худоби, вплив вмісту цукру і виду цукристих кормів на обмін речовин і продуктивність. М.М. Карпусь розробив норми

згодовування різним віковим групам свиней цукристих кормів за різного рівня та якості протеїну, клітковини і мінеральних речовин.

Основи вітамінного живлення сільськогосподарських тварин дослідили І.Ф. Авраменко, Г.О. Богданов, О.І. Зверев, І.А. Іонов, Г.І. Кисельов, С.М. Паєнок, І.Ф. Рось, вивчили вплив вітамінів на стан їхнього здоров'я та формування продуктивних якостей. Вищезазначені роботи склали основу для впровадження контролю за повноцінністю годівлі на основі дослідження кормів за вмістом протеїну, мінеральних речовин і каротину, а також за станом білкового, мінерального та вітамінного обміну у тварин [2].

Наприкінці ХХ ст. вперше розроблено деталізовані норми годівлі сільськогосподарських тварин для зони Полісся, Лісостепу і Степу України, згідно з якими поживність раціонів контролюють за 20–24, свиней за 27–30 показниками. У розроблення теорії нормованої годівлі значний внесок зробили Г.О. Богданов, В.Ф. Караващенко, М.М. Карпусь, М.А. Лапа, Г.М. Мартинюк, М.Т. Ноздрін, Г.В. Проваторов, В.П. Славов та ін.

В останні десятиріччя актуалізовано новий напрям наукових досліджень – обґрунтування ефективності дієтичної годівлі, вивчення її впливу на посилення резистентності у тварин. Теоретико-методологічну основу для його розвитку склали наукові праці вітчизняних учених В.А. Алікаєва, Б.Г. Левицького, А.П. Онегова, А.С. Солуна, І.Ф. Храбустовського та ін.

Започатковано комплексні дослідження з оцінки якості кормових засобів. Представляють інтерес наукові розробки В.Г. Кебка, О.М. Маменка, Ю.І. Савченка, В.П. Славова з вивчення можливості використання у годівлі худоби у зонах, що постраждали від аварії на Чорнобильській АЕС, кормових культур, що нагромаджують радіонукліди. Вченими обґрунтовано ефективні технологічні прийоми зниження рівня забрудненості тваринницької продукції радіоактивним цезієм до екологічно безпечних норм [2].

В сучасних умовах потребують подальшого опрацювання такі напрями: 1) широкомасштабне освоєння в господарствах різних зон України стабільної системи цілорічної однотипної, збалансованої за деталізованими нормами годівлі тварин високоякісними кормами із кормосховищ; 2) впровадження у виробництво вітчизняних преміксів нового покоління з підвищеною біологічною і продуктивною дією, антистресовими, імуностимулюючими, антирадіонуклідними властивостями; 3) розроблення зональних рецептур доступних білково-вітамінно-мінеральних добавок з використанням місцевих рослинних протеїнових кормів, повільно розщеплюваних у рубці синтетичних джерел, термооброблених зернобобових та ін.; 4) опрацювання альтернативної, екологічно чистої, енерго-, земле- та ресурсозберігаючої, з використанням енергії сонця, вітру і біоферментованого гною, системи стабільної цілорічної, біологічно повноцінної, дієтичної годівлі тварин зеленими кормами, вирощеними без використання землі із зернофуражних культур за біогідропонною технологією та ін.

Таким чином, предтечею становлення і розвитку науки про годівлю сільськогосподарських тварин були розробки зарубіжних і вітчизняних учених у галузях

фізики, хімії, фізіології, біології, біохімії та інших суміжних наук, що склали її теоретико–методологічну основу. Систематичні дослідження у галузі годівлі були започатковані в кінці 20–х років минулого сторіччя і включені до наукової тематики профільних дослідних інститутів як обов'язкові. У період 1929–1950 років дослідження у цій галузі спрямовувалися на встановлення вимог до кормових раціонів сільськогосподарських тварин, визначення хімічного складу кормів та розробку найбільш економічно вигідних типів годівлі. У період 1951–1989 років наукові пошуки вітчизняних учених спрямовувалися на розроблення основ мінерального, протеїнового, вуглеводного та вітамінного живлення. Відбувся перехід від факторіальних до єдиних норм (1951) та оцінки поживності кормів за обмінною енергією (1963). В останні десятиріччя започатковано дослідження з вивчення ефективності дієтичної годівлі, оцінки якості кормів та ін.

Список використаних джерел

1. Богданов Г.А. Кормление сельскохозяйственных животных / Г.А. Богданов. – М., 1990. – 624 с.
2. Бородай І.С. Теоретико–методологічні основи становлення та розвитку вітчизняної зоотехнічної науки: монографія / І.С. Бородай. – Вінниця, 2012. – 416 с. – (Історико–бібліографічна серія “Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії”; кн. 59).
3. Державний архів м. Києва. – Ф.18. – Оп. 2. – Спр. 290. – 80 арк.
4. Там само. – Спр. 284. – 240 арк.
5. Калашников А.П. Достижения в науке о кормлении животных / А.П. Калашников // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1978. – № 8. – С. 49–54.
6. Попов И.С. О некоторых дискуссионных вопросах в науке о кормлении сельскохозяйственных животных (доклад на XXXV пленуме секции животноводства ВАСХНИЛ, 1951 г.) / И.С. Попов // Избранные труды. – М., 1966. – С. 48–56.
7. Рюриков Ф.А. К 10–летию Октября. О работе за пять лет. Краткий отчет / Ф.А. Рюриков; Харьковская областная сельскохозяйственная опытная станция. Отдел зоотехнии. – Х., 1928. – 30 с.
8. Томмэ М.Ф. Кормление сельскохозяйственных животных / М.Ф. Томмэ // Большая Советская Энциклопедия. – 3–е изд. – М., 1973. – Т. 13. – С. 530–533.

Reference

1. Bogdanov G.A. Kormlenie sel'skhozajstvennyh zhivotnyh / G.A. Bogdanov. – M., 1990. – 624 s.
2. Boroday I.S. Teoretiko–metodolohichni osnovy stanovlennya ta rozvytku vitchyznyanoi zootekhnichnoyi nauky: monohrafiya / I.S. Boroday. – Vinnytsya, 2012. – 416 s. – (Istoryko–bibliohrafichna seriya “Ahrarna nauka Ukrayiny v osobakh, dokumentakh, bibliohrafiyi”; kn. 59).
3. Derzhavnyy arkhiv m. Kyueva. – F. 18. – Op. 2. – Spr. 290. – 80 ark.
4. Tam samo. – Spr. 284. – 240 ark.
5. Kalashnikov A.P. Dostizheniya v nauke o kormlenii zhivotnyh / A.P. Kalashnikov // Vestnik sel'skhozajstvennoj nauki. – 1978. – № 8. – S. 49–54.
6. Popov I.S. O nekotoryh diskussionnyh voprosah v nauke o kormlenii sel'skhozajstvennyh zhivotnyh (doklad na XXXV plenumu sekcii zhivotnovodstva VASHNIL, 1951 g.) / I.S. Popov // Izbrannye trudy. – M., 1966. – S. 48–56.
7. Rjurikov F.A. K 10–letiju Oktjabrja. O rabote za pjat' let. Kраткий отчет / F.A. Rjurikov; Har'kovskaja oblasnaja sel'skhozajstvennaja opyt'naja stancija. Otdel zootehnii. – H., 1928. – 30 s.
8. Tommje M.F. Kormlenie sel'skhozajstvennyh zhivotnyh / M.F. Tommje // Bol'shaja Sovetskaja Jenciklopedija. – M., 1973. – T. 13. – S. 530–533.

Borodaj I. S., candidate of Historical Sciences, senior researcher, head of department of intellectual property, innovation marketing and post–graduate study of the Institute of Animal Breeding and Genetics NAAS (Ukraine, Kiev), irinaboroday@online.ua

The theoretical and methodological foundations of formation and development of the science of feeding of farm animals in Ukraine

The goal of author is to explore the evolution of the science of feeding of farm animals in Ukraine. The researching is based on the use of complex of general scientific, structural and functional, historical methods, as well as a large base of source, which becomes the basis of archival documents. The preconditions of becoming of science of feeding of farm animals were defined and the main stages of its development in the Ukrainian lands were highlights. The research areas and problems specific to each of the separate stages were summarizes, priority of some scientific developments of national scientists was proved. The perspective directions of development of the science of feeding of farm animals at the present stage were scheduled.

Keywords: animal husbandry, animal science, feeding of farm animals, protein food, fodder production.

Бородай І. С., кандидат исторических наук, старший научный сотрудник, начальник отдела интеллектуальной собственности, маркетинга инноваций и аспирантуры, Институт разведения и генетики животных НААН (Украина, Киев), irinaboroday@online.ua

Теоретические и методологические основы становления и развития науки о кормлении сельскохозяйственных животных в Украине

Автором поставлена цель – исследовать эволюцию науки о кормлении сельскохозяйственных животных в Украине. Исследование основывается на использовании комплекса общенаучных, структурно–функциональных и исторических методов, а также обширной базы источников, основу которой составляют архивные документы. Определены предпосылки становления науки о кормлении сельскохозяйственных животных и выделены основные этапы ее развития на украинских землях. Обобщены научные направления и проблемы, характерные для каждого из выделенных этапов, доведена приоритетность отдельных научных направлений отечественных ученых. Очерчены перспективные направления развития науки о кормлении сельскохозяйственных животных на современном этапе.

Ключевые слова: животноводство, зоотехническая наука, кормление сельскохозяйственных животных, протеиновое питание, кормопроизводство.

* * *

УДК 636.4:612.3:68.01.09

Волощук В. М.

доктор сільськогосподарських наук, доцент,
директор інституту свинарства та АПВ НААН України
(Україна, Полтава);
Юдіна К. Є.
здобувач НААН України
(Україна, Полтава), ksenia–yudina@ukr.net

РОЗВИТОК ЗООТЕХНІЧНОЇ НАУКИ З ПРОБЛЕМ ФІЗІОЛОГІЇ ТРАВЛЕННЯ ТВАРИН У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Проаналізовано розвиток зоотехнічної науки з проблем фізіології травлення тварин у навчальних закладах; виокремлені основні напрямки цього питання. Методологічні засади ґрунтуються на пріоритеті документів, які дають змогу всебічно проаналізувати еволюцію наукової думки з фізіології травлення тварин в Україні. Важливими шляхами розв'язання проблеми даного дослідження є застосування власне історичних принципів (історизму, об'єктивності) та методів (історико–порівняльний, історико–системний), а також бібліографічного, статистичного методів і методів персоналізації, джерелознавчого та архівознавчого аналізу. Підводячи підсумок дослідження сучасного стану вивчення зазначеної проблеми, слід зауважити про наявність чималої кількості наукових, науково–популярних і публіцистичних праць, які безпосередньо або в межах висвітлення дотичних тем торкаються згадуваної проблеми. Встановлено, що на сьогодні не існує цілісного наукового дослідження, в якому було б описано еволюційний поступ наукової думки з фізіології травлення у тварин.

Ключові слова: розвиток, зоотехнічна наука, проблема, фізіологія, травлення тварин, навчальні заклади.

В УРСР початок вищій зоотехнічній освіті покладено в 1921–1922 рр. заснуванням на базі сільськогосподарського факультету Київського політехнічного інституту сільськогосподарського та ветеринарно–зоотехнічних інститутів. До читання зоотехнічних дисциплін запрошено відомих учених,